

Rezumat al lucrării de doctorat intitulată
Organizarea Bisericii Ortodoxe Române în perioada interbelică (1918-1940) și bazele ei canonice
propusă de drd. Cristian-Vasile PETCU

Lucrarea, propusă pentru obținerea titlului de doctor în teologie, dorește să surprindă acele elemente definiții din perspectivă canonică și legislativ-administrativă care au determinat profunde transformări în viața Bisericii din perioada interbelică. Totodată, lucrarea urmărește să valorifice pentru prezent experiența Bisericii noastre din perioada interbelică.

Deoarece nu ne-am propus o prezentare exhaustivă, în detaliu, a vieții și problematicii de natură canonic-legislativă a Bisericii Ortodoxe Române din perioada interbelică, lucrarea este o sinteză a unei epoci ce a marcat din punct de vedere organizatoric BOR. Considerăm necesară această abordare pentru deschiderea de noi orizonturi și domenii de cercetare a multiplelor aspecte ce vizează organizarea Bisericii Ortodoxe Române în perioada interbelică. Mai bine zis, aceste aspecte nu pot fi restrânse numai la domeniul dreptului canonic.

Obiectivele lucrării includ, în primul rând, contextul istoric (național-politic), legislativ și canonic în care Biserica Ortodoxă Română și-a manifestat caracterul său de Biserică națională, unitară și autocefală în cadrul României Mari. Din această cauză, nota specifică domeniului Dreptului canonic și legislației bisericești apare prezentată pe larg, având un caracter istoric, contextual. Astfel, obiectivele lucrării nu vizează numai realitățile interne ale BOR și ale organizării sale, ci și raporturile sale cu statul român, cu celelalte culte și Biserici surori, atât la nivel național, cât și la nivel internațional (intercreștin).

Pentru a-și atinge obiectivele, lucrarea este structurată atât cronologic, cât și tematic, în șapte capitole, abordate în 210 pagini.

Primul capitol, *Principiile canonice fundamentale privind organizarea Bisericii Ortodoxe Române. Forme de canonicitate ale unei Biserici ortodoxe locale*, cu trei subcapitole, are un caracter introductiv și contextual, încercând să fixeze atât fundamentele canonice ce se aflau la baza organizării Bisericilor surori din provinciile istorice unificate în cadrul României Mari, cât și contextul politico-legislativ ce definea starea de fapt în care se afla Biserica Ortodoxă Române și toate părțile sale componente. De aceea, în primul subcapitol *BOR la sfârșitul primului război mondial în noul context național politic* considerăm că o abordarea care să țină cont de contextul național și politic în care se afla Biserica Ortodoxă Română la sfârșitul primului război mondial este absolut necesară, deoarece în acest context structura organizatorică și canonic-legislativă a Bisericii se va transforma considerabil.

Avatariile unificării bisericești; Alegerea lui Miron Cristea ca Mitropolit Primat al României reprezintă cel de-al doilea subcapitol, respectiv al doilea punct de abordare al autorului. Acesta are scopul de a prezenta cronologic momentele definitorii din viața BOR după 1918, având drept obiectiv preocupările privind edificarea unității bisericești și întărirea autorității sinodale centrale prin alegerea unui nou mitropolit primat.

Ultimul subcapitol al capitolului I, intitulat *Organizarea BOR până la întronizarea primului patriarh Miron Cristea* sintetizează principiile canonice fundamentale ce se vor regăsi la baza organizării BOR unificate în perioada interbelică, principii care de altfel se regăsesc și astăzi, într-o bună măsură, în structura administrativ-canonică a BOR.

Tema capitolului al II-lea al lucrării o reprezintă un eveniment fundamental în viața BOR - *Înfățișarea Patriarhiei Române și investirea patriarhului Miron Cristea*. Consecințele, atât pe plan intern, cât și extern, pentru Biserica Ortodoxă Română sunt surprinse într-o abordare ce are ca punct

de plecare preocupările, încercările și propunerile de înființare a Patriarhiei Române concretizate în 1925.

Capitolul al III-lea – *Legi de stat privind Biserica Ortodoxă Română* – urmează aceeași linie de prezentare cronologică a temei, încercând să atingă punctele esențiale ale politicii bisericești a statului român care, preocupat de întărirea unității sale, a înțeles, mai bine ca oricând în istoria recentă a României, rolul pe care BOR ca biserică majoritară dominantă îl avea în stat.

Constituția din 1923 va trasa liniile directoare ce vor sta la baza organizării BOR ca Biserică autocefală, cu autoritate sinodală centrală, organizată unitar la nivel național și care-și propunea o participare activă a tuturor elementelor sale constitutive, clerici și mireni, la viața și administrarea sa.

Concordatul din 1927 (1929) și Legea Cultelor din 1928 surprind momente ce ilustrează bulversarea politicii bisericești a statului român care, cel puțin până la promulgarea acestor legi, dăduse dovadă de coerență. Biserica Ortodoxă Română era pusă într-o situație de inferioritate. Astfel, principiul parității și al egalității în drepturi a tuturor cultelor, stipulate în Constituția din 1923, au devenit nefuncționale.

Problematika Constituției din 1938 – ultimul subcapitol al capitolului al doilea – este abordată din perspectiva a ceea ce textul legislativ aduce nou în planul politicii bisericești. Între acestea sunt menționate acele prevederi constituționale cu privire la implicarea preoților în actul politic. Raportul Biserică-Stat capătă noi conotații în contextul național-politic al regimului autoritar al regelui Carol al II-lea.

Capitolul al IV-lea - *Legea și Statutul de organizare al BOR* – întrerupe firul cronologic al abordării subiectului, trecând în planul tematic. Prin intermediul primelor trei subpuncte ale acestui capitol, autorul tratează structural, dar și în detaliu, prevederile legislative ce au stat la baza organizării BOR în perioada interbelică. Fiecare temă - 4.1. *Raportul Biserică-Stat*; 4.2. *Sfântul Sinod și organizarea conducerii BOR*; 4.3. *Părțile constitutive ale*

Bisericii: parohia, protopopiatul, mânăstirea, episcopia – acoperă punctual toate aspectele majore ale organizării BOR, legiferate prin Legea și Statutul său de organizare din 1925. Ultimul subcapitol - 4.4. *Rolul mirenilor în viața Bisericii* – depășește acest cadru de prezentare punctuală a prevederilor statutare ale BOR printr-o încercare sintetică de abordare a problematicii pe care o ridică adoptarea legislativă a principiilor șaguniene privind participarea laicilor la exercitarea puterii bisericești.

Capitolul al V-lea vizează ***Organizarea administrativ-teritorială a BOR în perioada interbelică***, plecând de la starea de fapt a Bisericii Ortodoxe Române la sfârșitul primului război mondial până la legiferarea structurii sale administrativ-teritoriale prin Legea de organizare a BOR din 1925. Înființarea de noi eparhii, precum și procesul de întărire și armonizare a unității administrative a BOR la nivel național sunt prezentate cronologic până la sfârșitul perioadei interbelice. Impactul istoric și canonic al acestor momente pentru viața Bisericii, ce au vizat dezvoltarea structurii administrativ-teritoriale a BOR, este relevant până în zilele noastre mai ales în planul recuperării trecutului pentru înnoirea și întărirea prezentului.

Cel de-al doilea subcapitol - *Învățământul teologic – aspecte administrativ-juridice* – are scopul de a sublinia aspectele practice ce corespund nevoilor de moment ale Bisericii, privind formarea slujitorilor săi, și raportul Biserică-Stat în plan administrativ-juridic, realități care se întâlnesc și azi. De altfel, este surprinzător să constatăm că multe dintre aspectele privind organizarea învățământului teologic, baza materială, susținerea financiară, păstrarea specificității sale vocaționale din perioada interbelică nu prezintă trecutul, ci mai degrabă prezentul, tocmai datorită faptului că premisele sunt aceleași.

Ultimul subcapitol - *Organizarea vieții monahale și a activității editoriale la nivelul BOR în timpul patriarhilor Miron și Nicodim* - cuprinde aspecte care întregesc imaginea unei Biserici aflată într-un amplu proces de afirmare a unității sale, de organizare în toate planurile vieții și a lucrării sale în lume.

Temele abordate în capitolul al VI-lea al lucrării, intitulat ***Raportul BOR cu celelalte Biserici în perioada interbelică*** – se referă la dezvoltarea relațiilor cu celelalte Biserici ortodoxe surori, concretizate în apropierea de Patriarhia Ecumenică, participarea la congresele pan-ortodoxe sau cele ale facultăților de teologie ortodoxă sau implicarea în rezolvarea schismei bulgare și relevă o Biserică Ortodoxă Română vie și combativă în promovarea Ortodoxiei.

Același spirit se află și la baza relațiilor BOR cu celelalte Biserici creștine. Biserica noastră a fost prezentă și preocupată de refacerea unității creștine. Dialogul cu Vechii-Catolici sau cu Biserica Anglicană, participarea la diverse întruniri ale organismelor internaționale ecumenice scot BOR din cadrele sale naționale, afirmând-o în plan intercreștin și internațional. Definitorii în acest sens sunt relațiile Bisericii Ortodoxe Române cu Biserica Anglicană, al căror dialog în planul refacerii unității creștine a avut rezultate semnificative, de referință în epocă, prin recunoașterea validității hirotoniilor anglicane.

Ultimul capitol, al VII-lea, intitulat ***Canonicitatea BOR în perioada interbelică***, își propune să depășească planul cronologic și tematic al lucrării, printr-o abordare ce se dorește a fi de sinteză. Sunt prezentate punctual principiile canonice fundamentale pe baza cărora Biserica Ortodoxă Română și-a afirmat canonicitatea sa potrivit rânduielilor și normelor specifice unei Biserici Autocefale a Răsăritului ortodox.

Tema lucrării implică o vastă bibliografie, atât de factură teologică, cât și de factură istorică, fără de care nu se poate aborda problematica ei în context. De altfel, acest aspect se observă și la autorii de drept canonic din epocă, care își fundamentează, în nota specifică de specialitate, temele ce vizează bazele canonic-juridice ale Bisericii Ortodoxe Române. Bibliografie este împărțită în *Documente și acte legislative, Volume omagiale, Volume, studii și articole* și cuprinde lucrări științifice mai vechi sau mai noi privind tema lucrării.

Totodată, lucrarea cuprinde în anexă *Legea și Statutul de organizare a BOR* din 1925, precum și *Legea Cultelor* din 1928, ca reper legislativ fundamental pentru perioada interbelică.

În încheiere, se poate spune că perioada interbelică– prin complexitatea problematicii sale – este pentru Biserica Ortodoxă Română un punct de reper al afirmării canonicității sale în planul organizării administrativ-teritoriale și legislative la nivel național (local), precum și în planul promovării caracterului său ecumenic, canonic și sobornicesc la nivel interbisericesc și european.

Drd. Cristian Vasile PETCU